

‘Onder de Boschboom’

Een Paasplein

Vanuit rode robijnen op het grijze split van de grond rijst de witte fontein omhoog. Op een platte schaal bovenop een holle vrouwelijke bol staat een mannelijk orgaan dat door rode aderen gevoed en omspeeld wordt. Door die aderen stroomt water naar witte baarmoederachtige kromhalzige vaten, zogenaamde retorten. Vanuit die retorten volgt het water wonderlijke wegen naar beneden, waarbij de manier, waarop het over de rand van de schaal stroomt en verder lekt langs de onderkant daarvan, heel fraai en fris is. Het geheel kan gezien worden als een eigentijdse vertaling van de scheppende kracht van de vruchtbaarheid.

Dat was het idee van de Amsterdamse kunstenaar Ruudt Peters. Peters, leerling en later docent van de Gerrit Rietveld Academie, werkte in 2001 drie maanden op het Europees Keramisch Werkcentrum in onze stad. Vanwege deze vakkennis en ook vanwege zijn ideeën over Jheronimus Bosch als alchemist, kreeg hij de opdracht deze forse fontein te ontwerpen voor op het nieuwe plein vóór de imposante Sint Jacobskerk aan de Hinthamerstraat.

Alchemisten

Alchemisten waren een soort middeleeuwse nerds. Op oude afbeeldingen zijn ze te zien, gedoken in dikke boeken en tussen kokende potten en giftig bruisende bekers in rokerige werkplaatsen. De meer ordinair waren begerig op zoek naar formules om goud te maken, maar de echten probeerden de geheimen van Gods schepping te ontsluiten. Door de vier elementen (aarde, water, vuur en lucht) te combineren trachtten ze met behulp van de raadselachtige steen der wijzen tot het wezenlijke, de kwintessens, te komen: de transformatie van het dode naar het levende!

Bosch een alchemist?

Sommige kunsthistorici vinden in de vormtaal van Jheronimus Bosch sporen van het instrumentarium van deze alchemisten. Daarbij is het dan de vraag of er sprake is van verwijzingen naar de kruiken en kookpotten, die schilders vroeger zelf gebruikten om hun eigen verven te maken, of dat het gaat om diepere alchemistische boodschappen? Ruudt Peters was kennelijk overtuigd van het laatste!

Het plein van Peters

Hij heeft geprobeerd op dit plein het helse, het hemelse en de vier elementen te combineren. De witroze levensfontein rijst omhoog uit de aarde, stroomt over van water en stoot op de hele uren rook de hemelse lucht in. En rond het plein plaatste hij een zwart afsluitend hek, dat voor hem het helse symboliseert: de punten van het hek zijn vlamvormig en zwarte kolven veranderen in het donker van de nacht in vuurpotten!

Pasen

Dat wat er, volgens het christendom, in de Paasnacht gebeurde, dat de gestorven Jezus de dood overwon en levend opsteeg uit zijn graf, was voor de middeleeuwse alchemisten de ultieme metafoor: de mysterieuze transformatie van het dode naar het levende!

Het plein voor de oude Sint Jacob is daarom een typisch paasplein en eigenlijk zou de hele paasnacht de fontein moeten stromen en roken en zou het hek tot de morgenstond moeten vlammen!

De twee beelden aan de gevel van de kerk van de twee paasgodsdiensten (het jodendom en het christendom) zouden geamuseerd vanaf hun hoge plek kunnen toekijken. Hoewel, de synagoge blijkt geblinddoekt!

Ed Hoffman

Onder De Boschboom" is een rubriek van cultuurhistorische aard, die haar columnisten een podium biedt om op persoonlijke titel onderwerpen die met de Bossche cultuur te maken hebben uit te diepen. Reacties? Stuur uw email naar: onderdeboschboom@kringvrienden.nl